

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

మహర్షి వేదవ్యాసప్రణీతం శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ షష్ఠస్కంధే చతుర్థోఽధ్యాయః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ షష్ఠస్కంధే చతుర్థోఽధ్యాయః ॥

రాజోవాచ

దేవాసురనృణాం సర్గో నాగానాం మృగపక్షిణాం ।

సామాసికస్తవ్యయా ప్రోక్తో యస్తు స్వాయంభువేఽంతరే ॥ 1 ॥

తస్యైవ వ్యాసమిచ్ఛామి జ్ఞాతుం తే భగవన్ యథా ।

అనుసర్గం యయా శక్త్యా ససర్జ భగవాన్ పరః ॥ 2 ॥

సూత ఉవాచ

ఇతి సంప్రశ్నమాకర్ణ్య రాజర్షేర్భాదరాయణిః ।

ప్రతినంద్య మహాయోగీ జగాద మునిసత్తమాః ॥ 3 ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

యదా ప్రచేతసః పుత్రా దశ ప్రాచీనబర్హిషః ।

అంతఃసముద్రాదున్మగ్నా దదృశుర్గాం ద్రుమైర్వృతాం ॥ 4 ॥

ద్రుమేభ్యః క్రుధ్యమానాస్తే తపోదీపితమన్యవః ।

ముఖతో వాయుమగ్నిం చ సస్పృజుస్తద్దిధక్షయా ॥ 5 ॥

తాభ్యాం నిర్దహ్యమానాంస్తానుపలభ్య కురూద్వహ ।

రాజోవాచ మహాన్ సోమో మన్యుం ప్రశమయన్నివ ॥ 6 ॥

మా ద్రుమేభ్యో మహాభాగా దీనేభ్యో ద్రోగుమర్హథ |
వివర్ధయిషవో యూయం ప్రజానాం పతయః స్మృతాః || 7 ||

అహో ప్రజాపతిపతిర్భగవాన్ హరిరవ్యయః |
వనస్పతీనోషధీశ్చ ససర్జోర్జమిషం విభుః || 8 ||

అన్నం చరాణామచరా హ్యపదః పాదచారిణాం |
అహస్తా హస్తయుక్తానాం ద్విపదాం చ చతుష్పదః || 9 ||

యూయం చ పిత్రాన్వాదిష్టా దేవదేవేన చానఘాః |
ప్రజాసర్గాయ హి కథం వృక్షాన్ నిర్దగుమర్హథ || 10 ||

ఆతిష్ఠత సతాం మార్గం కోపం యచ్ఛత దీపితం |
పిత్రా పితామహేనాపి జుష్టం వః ప్రపితామహైః || 11 ||

తోకానాం పితరౌ బంధూ దృశః పక్ష్య స్త్రియాః పతిః |
పతిః ప్రజానాం భిక్షూణాం గృహ్యజ్ఞానాం బుధః సుహృత్ || 12 ||

అంతర్దేహేషు భూతానామాత్మాఽఽస్తే హరిరీశ్వరః |
సర్వం తద్ధిష్ణ్యమీక్షధ్వమేవం వస్తోషితో హ్యసౌ || 13 ||

యః సముత్పతితం దేహ ఆకాశాన్మన్యుముల్బుణం |
ఆత్మజిజ్ఞాసయా యచ్ఛేత్ స గుణానతివర్తతే || 14 ||

అలం దగ్ధైర్ద్యుమైర్దీనైః ఖిలానాం శివమస్తు వః |
వార్క్షి హ్యేషా వరా కన్యా పత్నీత్వే ప్రతిగృహ్యతాం || 15 ||

ఇత్యామంత్ర్య వరారోహం కన్యామాప్సరసీం నృప |
సోమో రాజా యయౌ దత్త్వా తే ధర్మేణోపయేమిరే || 16 ||

తేభ్యస్తస్యాం సమభవద్దక్షః ప్రాచేతసః కిల |
యస్య ప్రజావిసర్గేణ లోకా ఆపూరితాస్తయః || 17 ||

యథా ససర్జ భూతాని దక్షో దుహితృవత్సలః |
రేతసా మనసా చైవ తన్మమావహితః శృణు || 18 ||

మనసైవాస్మజత్పూర్వం ప్రజాపతిరిమాః ప్రజాః |
దేవాసురమనుష్యాదీన్నభఃస్థలజలౌకసః || 19 ||

తమబృంహితమాలోక్య ప్రజాసర్గం ప్రజాపతిః |
వింధ్యపాదానుపవ్రజ్య సోఽచరద్ దుష్కరం తపః || 20 ||

తత్రాఘమర్షణం నామ తీర్థం పాపహరం పరం |
ఉపస్పృశ్యానుసవనం తపసాతోషయద్ధరిం || 21 ||

అస్తాషీద్ధంసగుహ్యేన భగవంతమధోక్షజం |
తుభ్యం తదభిధాస్యామి కస్యాతుష్యద్ యతో హరిః || 22 ||

ప్రజాపతిరువాచ
నమః పరాయావితథానుభూతయే
గుణత్రయాభాసనిమిత్తబంధవే |
అదృష్టధామ్నే గుణతత్త్వబుద్ధిభి -
ర్నివృత్తమానాయ దధే స్వయంభువే || 23 ||

న యస్య సఖ్యం పురుషోఽవైతి సఖ్యః
సఖా వసన్ సంవసతః పురేఽస్మిన్ |
గుణో యథా గుణినో వ్యక్తదృష్టే -
స్తస్మై మహేశాయ నమస్కరోమి || 24 ||

దేహోఽసవోఽక్షా మనవో భూతమాత్రా
నాత్మానమన్యం చ విదుః పరం యత్ |
సర్వం పుమాన్ వేద గుణాంశ్చ తజ్ఞో
న వేద సర్వజ్ఞమనంతమీడే || 25 ||

యదోపరామో మనసో నామరూప -
 రూపస్య దృష్టస్మృతినప్రమోషాత్ |
 య ఈయతే కేవలయా స్వసంస్థయా
 హంసాయ తస్మై శుచినద్మనే నమః || 26 ||

మనీషిణోఽంతర్హృది సన్నివేశితం
 స్వశక్తిభిర్నవభిశ్చ త్రివృద్భిః |
 వహ్నిం యథా దారుణి పాంచదశ్యం
 మనీషయా నిష్కర్షంతి గూఢం || 27 ||

స వై మమాశేషవిశేషమాయా -
 నిషేధనిర్వాణసుఖానుభూతిః |
 స సర్వనామా స చ విశ్వరూపః
 ప్రసీదతామనిరుక్తాత్మశక్తిః || 28 ||

యద్యన్నిరుక్తం వచసా నిరూపితం
 ధియాక్షభిర్వా మనసా వోత యస్య |
 మా భూత్ స్వరూపం గుణరూపం హి తత్తత్
 స వై గుణాపాయవిసర్గలక్షణః || 29 ||

యస్మిన్ యతో యేన చ యస్య యస్మై
 యద్ యో యథా కురుతే కార్యతే చ |
 పరావరేషాం పరమం ప్రాక్ ప్రసిద్ధం
 తద్ బ్రహ్మ తద్దేతురనన్యదేకం || 30 ||

యచ్ఛక్తయో వదతాం వాదినాం వై
 వివాదసంవాదభువో భవంతి |
 కుర్వంతి చైషాం ముహూరాత్మమోహం
 తస్మై నమోఽనంతగుణాయ భూమ్నై || 31 ||

అస్తీతి నాస్తీతి చ వస్తునిష్ఠయో -
 రేకస్థయోర్భిన్నవిరుద్ధధర్మయోః |
 అవేక్షితం కించన యోగసాంఖ్యయోః
 సమం పరం హ్యనుకూలం బృహత్తత్ || 32 ||

యోఽనుగ్రహార్థం భజతాం పాదమూల -
 మనామరూపో భగవాననంతః |
 నామాని రూపాణి చ జన్మకర్మభి -
 ర్భేజే స మహ్యం పరమః ప్రసీదతు || 33 ||

యః ప్రాకృతైర్జ్ఞానపథైర్జ్ఞానానాం
 యథాశయం దేహగతో విభాతి |
 యథానిలః పార్థివమాశ్రితో గుణం
 స ఈశ్వరో మే కురుతాన్మనోరథం || 34 ||

శ్రీశుక ఉవాచ
 ఇతి స్తుతః సంస్తువతః స తస్మిన్నఘమర్షణే |
 ఆవిరాసీత్ కురుశ్రేష్ఠ భగవాన్ భక్తవత్సలః || 35 ||

కృతపాదః సుపర్ణాంసే ప్రలంబాష్టమహాభుజః |
 చక్రశంఖాసిచర్మేషుధనుఃపాశగదాధరః || 36 ||

పీతవాసా ఘనశ్యామః ప్రసన్నవదనేక్షణః |
 వనమాలానివీతాంగో లసచ్ఛ్చీవత్సకౌస్తుభః || 37 ||

మహాకిరీటకటకః స్ఫురన్మకరకుండలః |
 కాంచ్యంగులీయవలయనూపురాంగదభూషితః || 38 ||

త్రైలోక్యమోహనం రూపం బిభ్రత్ త్రిభువనేశ్వరః |
 వృతో నారదనందాద్యైః పార్షదైః సురయూథపైః || 39 ||

స్తూయమానోఽనుగాయద్భిః సిద్ధగంధర్వచారణైః |
రూపం తన్మహదాశ్చర్యం విచక్ష్యాగతసాధ్వసః || 40 ||

ననామ దండవద్ భూమౌ ప్రహృష్టాత్మా ప్రజాపతిః |
న కించనోదీరయితుమశకత్ తీవ్రయా ముదా |
ఆపూరితమనోద్వారైర్హృదిన్య ఇవ నిర్లరైః || 41 ||

తం తథావనతం భక్తం ప్రజాకామం ప్రజాపతిం |
చిత్తజ్ఞః సర్వభూతానామిదమాహ జనార్దనః || 42 ||

శ్రీభగవానువాచ
ప్రాచేతస మహాభాగ సంసిద్ధస్తపసా భవాన్ |
యచ్ఛృద్ధయా మత్పురయా మయి భావం పరం గతః || 43 ||

ప్రీతోఽహం తే ప్రజానాథ యత్తేఽస్యోద్బృంహణం తపః |
మమైష కామో భూతానాం యద్ భూయాసుర్విభూతయః || 44 ||

బ్రహ్మ భవో భవంతశ్చ మనవో విబుధేశ్వరాః |
విభూతయో మమ హ్యేతా భూతానాం భూతిహేతవః || 45 ||

తపో మే హృదయం బ్రహ్మాంస్తనుర్విద్యా క్రియాఽఽకృతిః |
అంగాని క్రతవో జాతా ధర్మ ఆత్మాసవః సురాః || 46 ||

అహమేవాసమేవార్గే నాన్యత్ కించాంతరం బహిః |
సంజ్ఞానమాత్రమవ్యక్తం ప్రసుప్తమివ విశ్వతః || 47 ||

మయ్యనంతగుణేఽనంతే గుణతో గుణవిగ్రహాః |
యదాఽఽసీత్తత ఏవాద్యః స్వయంభూః సమభూదజః || 48 ||

స వై యదా మహాదేవో మమ వీర్యోపబృంహితః |
మేనే ఖిలమివాత్మానముద్యతః సర్గకర్మణి || 49 ||

అథ మేఽభిహితో దేవస్తపోఽతప్యత దారుణం ।
నవ విశ్వసృజో యుష్మాన్ యేనాదావసృజద్విభుః ॥ 50 ॥

ఏషా పంచజనస్యాంగ దుహితా వై ప్రజాపతేః ।
అసిక్నీ నామ పత్నీత్వే ప్రజేశ ప్రతిగృహ్యతాం ॥ 51 ॥

మిథునవ్యవాయధర్మస్త్యం ప్రజాసర్గమిమం పునః ।
మిథునవ్యవాయధర్మిణ్యాం భూరిశో భావయిష్యసి ॥ 52 ॥

త్వత్తోఽధస్తాత్ ప్రజాః సర్వా మిథునీభూయ మాయయా ।
మదీయయా భవిష్యంతి హరిష్యంతి చ మే బలిం ॥ 53 ॥

శ్రీశుక ఉవాచ
ఇత్యుక్త్వా మిషతస్తస్య భగవాన్ విశ్వభావనః ।
స్వప్నోపలభ్నార్థ ఇవ తత్రైవాంతర్దధే హరిః ॥ 54 ॥

॥ ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
షష్ఠస్కంధే చతుర్థోఽధ్యాయః ॥